

Szebenyi Péter: Az általános iskolai tanulók történelmi fogalmainak fejlődése (1978. május 15.)

Báthory Zoltán: A tantervek értékelésének kérdései (1978. június 5.)

Vanyek Béla: A kémiai tanulókísérletek korszerűsítése (1978. június 29.)

Galicza János: A pedagógus funkciója a nevelési folyamatban (1978. október 3.)
(Zárójelben a disszertáció megvédésének napja.)

Ebben az időszakban a *neveléstudományok doktora* tudományos fokozat odaítélésére nem került sor.

Gálné Nagy Olga

MAGYAR PEDAGÓGIA-TALÁLKOZÓ KAPOSVÁROTT

A Magyar Pedagógia „az étellel, a gyakorlattal szoros kapcsolatban kívánja szolgálni a kor alapvető pedagógiai problémáira adandó válaszok tudományos hitelességgel történő kezelését” – olvashatjuk a folyóiratról a Pedagógiai Lexikon 3. kötetében. E kapcsolatok erősítésének szándéka vezette a szerkesztő bizottságot, amikor is – a folyóirat csaknem 90 esztendő történetében először – baráti beszélgetést, „kihelyezett” szerkesztő bizottsági ülést kezdeményezett Kaposvároton. A helyi Tanítóképző Főiskola, a Somogy megyei Pedagógus Továbbképzési Intézet és a Magyar Pedagógiai Társaság Somogy megyei Tagozata szervezésében került sor 1978. december 5-én erre a találkozásra, a vendéglátó főiskola tanárainak, valamint számos alsó- és középfokú oktatási-nevelési intézmény gyakorló pedagógusainak érdeklődő és aktív részvételével.

A résztvevőket és a szerkesztő bizottság megjelent tagjait, Nagy Sándor főszerkesztőt, Szarka Józsefet, az MTA Pedagógiai Bizottságának elnökét, Kiss Árpádot, Zibolen Endrét és Mészáros István szerkesztőt *Várkonyi Imre* főigazgató köszöntötte.

A találkozót a szerkesztő bizottság bemutatkozása vezette be. *Nagy Sándor* előljáróban a folyóirat jellegéről, sajátos funkciójáról szólt, kiemelve azt a fontos szerepet, amelyet – a neveléstudomány elméleti alapkérdéseinek vizsgálata és a pedagógiai kutatás módszereinek bemutatása mellett – az innovációs folyamatok feldolgozott eredményeinek közvetítésében, s a fejlődés tendenciáinak érzékeltetésével a nevelési gyakorlat orientálásában magára vállalt, s vállalhat a jövőben is. A gondok között első helyen a kritikai szellemet erősítő recenzálás nehézségeit, s ennek sajátos háttérét említette meg. *Mészáros István* – a tanácskozó teremben megrendezett neveléstörténeti kiállítás anyagára is hivatkozva – „a Magyar Pedagógia és a magyar pedagógia párhuzamos történetének” tanulságait elemezte, s fontos tájékoztató adatokat közölt a folyóiratról, a terjedelem (évi 30 ív) okozta szerkesztési és fejlesztési nehézségekről. *Szarka József* a Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Bizottságának és a folyóiratnak személyi kapcsolatokban is realizálódó szervezeti kapcsolatáról, ennek elvi és gyakorlati kérdéseiről adott áttekintést, és utalt arra, hogy a folyóiratnak fontos feladata a folyamatos tájékoztatás a különböző akadémiai munkabizottságok tevékenységéről is.

A rövid bemutatkozást követő élénk és tartalmas eszmecsere során tízen szólaltak fel a helybeli olvasók közül, szóra, illetve válaszra készítve a szerkesztő bizottság valamennyi jelen levő tagját.

A beszélgetés tartalmát – bár ez a többnyire összefüggő, gondolatilag egységes megnyilatkozások krónikáiról és módszertani megfontolásból eredő szétdarabolása – két téma köré csoportosíthatjuk. A hozzászólók többsége kisebb-nagyobb pedagógusközösségek gyakorlata, ill. személyes tapasztalatai alapján a *folyóirat*, vagy éppen egyes tanulmányok felhasználásáról, munkájukra gyakorolt hatásáról beszélt. Ebből a megközelítésből logikusan következett, hogy számos észrevétel, igény, javaslat hangzott el a *folyóirat profiljával, tartalmi továbbfejlesztésének lehetőségeivel, irányával* kapcsolatban is.

Az első témakört illetően megegyeztek a vélemények abban, hogy a Magyar Pedagógia – céljainak, jellegének megfelelően – elsősorban a pedagógusképzésben vagy a továbbképzésben dolgozó, a neveléstudományi kutatások iránt érdeklődő vagy azokban résztvevő szakemberek körében számít valóban munkaeszköznek. A gyakorló pedagógusok előtt kevésbé ismert; csak egy viszonylag szűk, a neveléstudományi elméleti kérdéseket is figyelő, igényesebben tájékozódó réteg önképzésében kap helyet, illetve szerepet. Ebben természetesen az is közrejátszik, hogy az iskolák könyveszerzését szabályozó központi rendelkezések csak a gimnáziumok és a szakközépiskolák részére ajánlják előfizetését, s így a folyóirat nehezen hozzáférhető. (A Somogy megyei általános iskoláknak mindössze 23,4%-ában található meg!) Az ezzel kapcsolatos figyelmeztető jelzések egyaránt tükrözték pedagógiai információs rendszerünk és a mindennapi szakirodalmi tájékozódás bizonytalanságait és ellentmondásait. Számos konkrét példa és hivatkozás bizonyította viszont azt is, hogy a folyóirat közleményei, tanulmányai utat találtak pl. az általános iskolai osztályfőnöki, illetőleg mozgalmi vezetői tevékenység, a középiskolai felnőttoktatás vagy a kollégiumi nevelőmunka megújításán fáradozó gyakorló pedagógusokhoz is. Arról is szó esett, hogy a résztvevők felkészültsége és igénye alapján differenciáló pedagógus-továbbképzés hogyan segítheti, ösztönözheti a szakmai tájékozódást, s hogyan teheti általános gyakorlattá a példaként felhozott szórványos próbálkozásokat. Ezek a példák – így a közösségi nevelés, az erkölcsi nevelés témakörével, az iskolai teljesítmények mérésével vagy egyes speciális kérdésekkel (pl. a néma olvasás; a permanens művelődés; a világnézet-tanítás eredményei stb.) kapcsolatos tanulmányok kötelező vagy ajánlott irodalomként történő, esetenként szemináriumszerű feldolgozása különböző tanfolyamokon – egy, a mainál szervezettebb és következetesebb, s elméletileg megalapozottabb pedagógus-továbbképzés igényét és lehetőségeit is érzékeltették. A hivatkozott tanulmányok alkotó feldolgozása, alkalmazása néhány esetben tanfolyami záródolgozatokban, pedagógiai pályázatokban követhető nyomon, s ez, ha korlátozott érvénnyel is, kétségtelen bizonyítéka az elmélet és a gyakorlat közelíthetőségének, ami viszont ismételten a „közvetítő rendszerek” kiépítésének oktatás- és tudománypolitikai felelősségére figyelmeztet.

A főiskola pedagógiát oktató tanárai arra utaltak, hogyan építik be önképzésükbe, rendszeres tanszéki megbeszéléseik programjába a Magyar Pedagógia egyes tanulmányait, s ez ösztönzően hat oktató-nevelő munkájukra, a tanítóképzés korszerűsítését célzó tevékenységükre. Beszéltek a főiskolai munka változó követelményeiről, a kutatóvá válás és nevelés nehézségeiről és eredményeiről, amiben kitüntetett szerepet tulajdonítottak a neveléstudományi kutatások helyzetéről és perspektíváiról rendszeresen tájékoztató, de konkrét kutatómódszertani segítséget és publikációs lehetőséget is kínáló folyóiratnak.

A köznevelés fejlesztését szolgáló neveléstudományi kutatásokat ismertető közlemények, a közoktatáspolitikai és a neveléstudomány kapcsolatát történetiségében is meg-

ragadó vagy a pedagógiai információ értelmezését és egységes rendszerének kialakítását megalapozó tanulmányok pedig – amint erről szintén szó esett – segíthetik, segítik a közoktatás-irányítás helyi gyakorlatát is.

Talán az eddig elmondottak is érzékeltetik, hogy a vita a folyóirat jellegének, tartalmának számos lényeges kérdését érintve vagy elemezve a résztvevők egyetértését, a szerkesztő bizottság céltudatos tevékenységének elismerését tükrözte. Mindez természetesen nem jelentette a kritikai észrevételek hiányát, s tetemes lista kerekedett a kielégíthetlen olvasói igényekből, javaslatokból is.

Polémia bontakozott ki a folyóirat profilját illetően. Volt olyan álláspont, amely a „tisztább” tudományos jelleget, olyan is, amely markánsabb közoktatáspolitikai karaktert kért számon. Abban viszont megegyeztek a vélemények, hogy pedagógiai folyóirataink között nagyobb összhangra, pontosabban szabályozott munkamegosztásra, jobb együttműködésre lenne szükség. A Magyar Pedagógia elsődleges feladata a köznevelés-fejlesztés hosszú távú, stratégiai jellegű terveinek és a neveléstudomány elvi-módszertani kérdéseinek a képviselése; a társfolyóiratoknak mindezek rövidebb távlatú, taktikai-gyakorlati realizálását kell szolgálniuk. Ennek jegyében szorgalmazták többen is a köznevelés fejlesztését szolgáló kutatások és az MTA-OM-bizottsági munkálatok leszűrt, közlésre érett eredményeinek folyamatos publikálását; a társtudományi kutatások neveléstudományi konzekvenciáinak, a neveléstudományi viták koncepcionális változásokat jelentő tanulságainak rendszeres közzétételét; a közoktatásirányítás, a felügyeleti munka, a pedagógiai vezetéselmélet „felkarolását”. A hiánylistán egyébként jónéhány konkrét témajavaslat is szerepelt, így pl. a kisgyermekkor pedagógiai problémái, a gyermek- és ifjúságvédelem, az iskolaszervezettség, a neveléstörténet néhány „fehér foltja” vagy az összehasonlító pedagógiai vizsgálatok kiterjesztése.

Bírálat érte a folyóiratot azért is, hogy viszonylag keveset vállal a neveléstudományi vitákból, holott – a korábbi eszmecsere-rovat révén – ennek jó hagyományaival is rendelkezik.

Elismerően méltatták viszont a neveléstörténeti kutatások szervezésében és az eredmények közreadásában végzett következetes és kitartó munkát, valamint a gyarapodó nemzetközi szemlék, összehasonlító pedagógiai vizsgálatok jóvoltából a „kitekintés” rendszeres lehetőségét. Többen is foglalkoztak a Magyar Pedagógia mennyiségileg is jelentős, nagy informatív értékű, néhány esetben példamutatóan bátor kritikai hangvételű könyvismertetéseivel, amelyek a gyakorló pedagógusok, pedagógiai vezetők, oktatók és kutatók számára egyaránt jó tájékoztatást, eligazítást adnak.

A párbeszéd folytatásaként a szerkesztő bizottság tagjai válaszoltak az elhangzottakra. A folyóirat iránt megnyilvánuló megbecsülést és szeretetet nyugtázva, *Zibolen Endre* azt fejtegette, hogy az egyébként jogos elvárások teljesítésének s így a Magyar Pedagógia (s egyáltalán: a pedagógiai folyóiratok) lehetőségeinek határát neveléstudományunk jelenlegi állapota, elért vagy elérhető eredményei jelölik. Utalt arra, hogy a folyóiratnak – havonta megjelent történeti elődjével szemben – évente mindössze 4 száma van, s ez is korlátokat szab a szerkesztő bizottság számára. Ezért is tartja fontosnak a pedagógiai lapok, folyóiratok körültekintő munkamegosztását. *Kiss Árpád* a kívánságok mellől a „felajánlásokat” hiányolta, s külön is felhívta a figyelmet a pedagógus személyével kapcsolatos kutatások, publikációk fontosságára. *Mészáros István* a Magyar Pedagógia profiljával, szerepével kapcsolatos megjegyzésekre reagálva leszögezte, hogy az elsődleges feladat, változatlanul,

a neveléstudomány kutatóinak és oktatóinak, az oktatásügy, a továbbképzés irányítóinak kiszolgálása, s így eleve nem válhat „tömeglappá”, de természetesen nem mondhat le a neveléstudomány iránt érdeklődő gyakorló pedagógusok gyarapodó táboráról sem. Kitért arra is, hogy a friss eszmecserék, az aktuális viták súlyos akadálya a hosszú átfutási idő; a tanulmányokban és a recenziókban azonban igénylik ezt a kritikai szellemet és vitakészséget. *Nagy Sándor* vitazárójában a felszólalásoknak a szerkesztés munkájához sok segítséget nyújtó informatív értékét emelte ki, s az elhangzott javaslatokat nyugtázva ígéretet tett azok felhasználására. A folyóirat terveiről szólva azt hangsúlyozta, hogy mindenekelőtt a köznevelés fejlesztését szolgáló pedagógiai kutatásokról, a neveléstudomány változásairól és a „leülepedett” interdiszciplináris eredményekről szeretnének rendszeres, eligazító jellegű tájékoztatást adni, – a kritikai szellem és a vitakészség javításával és a hazai neveléstudományi folyóiratok tevékenységének jobb összehangolásával.

A baráti eszmecsere egész napos keretét a Tanítóképző Főiskola megtekintése és a helyi tanítóképzés, a megyei pedagógus-továbbképzés eredményeiről, gondjairól, továbbá számos aktuális oktatáspolitikai és pedagógiai kérdéstről folytatott kötetlen beszélgetés adta. Ez a találkozás neveléstudományunk jeles személyiségeivel maradandó élményt jelentett a vendéglátók számára, de az érdemes munka örömét is, amivel szándékunk szerint a szerkesztő bizottság további eredményes munkájához szerettünk volna hozzájárulni.

Kelemen Elemér

SZERZŐINK

Dr. Földes Éva, a neveléstudományok doktora, c. egyetemi tanár, tud. tanácsadó (MTA Pedagógiai Kutatócsoport, Budapest); *dr. Zsolnai József* főosztályvezető (OOK Veszprém); *dr. Sebestyén Dorottya* főisk. adjunktus (Kandó Kálmán Villamosipari Műszaki Főiskola, Budapest) *dr. Salamon Zoltán*, a neveléstudományok kandidátusa, tanszékvezető egy. docens (ELTE TTK Budapest), *dr. Inkei Péter* tud. főmunkatárs (MTA Pedagógiai Kutatócsoport, Budapest), *dr. Sántha Pál*, a neveléstudományok kandidátusa, tud. főmunkatárs (MTA Pedagógiai Kutatócsoport, Budapest), *dr. Varsányi Péter István* szakfelügyelő (Bethlen Gábor Gimnázium, Hódmezővásárhely), *dr. Vadász Sándor*, a történettudományok kandidátusa, egy. docens (ELTE BTK Budapest), *dr. Vaskó László*, a neveléstudományok kandidátusa, egy. docens (KLTE BTK Debrecen), *dr. Kiss Árpád*, a neveléstudományok kandidátusa, ny. főisk. tanár (Budapest), *Szabolcs Éva* tud. munkatárs (ELTE BTK Budapest), *Orbán Éva* egy. hallgató (ELTE BTK Budapest), *Komár Károly* egy. adjunktus (ELTE BTK Budapest); *dr. Náhlik Zoltán*, a neveléstudományok kandidátusa, osztályvezető (Felsőoktatási Pedagógiai Kutatóközpont, Budapest), *dr. Petrikás Árpád*, a neveléstudományok kandidátusa, tanszékvezető egy. docens (KLTE BTK Debrecen), *Kormos Ildikó* egy. hallgató (ELTE BTK Budapest), *dr. Schmidt Ibolya* főisk. adjunktus (Tanítóképző Főiskola, Kaposvár), *dr. Mészáros István*, a neveléstudományok kandidátusa, egy. docens (ELTE BTK Budapest), *dr. Felkai Lászlóné* osztályvezető (Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, Budapest), *dr. Gálné Nagy Olga*, a neveléstudományok kandidátusa, a TMB Pedagógiai Szakbizottságának titkára (Budapest), *dr. Kelemen Elemér* igazgató (Somogy Megyei Pedagógus Továbbképző Intézet, Kaposvár)